lemről, Pálfi önsorsrontó, fásult közönyét, amellyel tudomásul veszi, hogy barátai elhagyják. A szüzességét elvesz-tett Plundrich bíróság elé állítása is csak kedves játék marad, nem érzékeljük, hogy az élet normalizálódásával széthullik Pálfi nehezen felépített különc kis birodalma. A boldog házasemberré, sőt egyetemi magántanárrá változó Plundrichhal Pálfi már nem tud mit kezdeni, már nem illik bele a maga nem polgári világába. Ezt érti meg Plundrich, s ezért is bocsát meg Pálfinak, hogy csak mint emberi ritkaságot tudta őt értékelni. Hiszen ő is az emberi ritkaságot, a különc művészt csodálta az íróban. A drámai helyzetek elsikkadásával a kaposvári elő-adás megnyugtató derűvel siet a happy end felé. Hogy ez ne történhessen meg, Gothár végül egy fanyar záróképpel akadályozza meg a felhőtlen boldogság eluralkodását. Egymástól távol állva a gang egyik szélén Pálfi közömbösen, szomorúan papír repülőgépeket ereget, a másikon pedig Hermin egyre elkeseredettebben kiabálja, hogy „Szeretlek ! Szeretlek !" - így jelezve azt, hogy a házasság sem hoz megoldást a két ember életében.

Az epizódalakítások közül elsőként Koltai Róbert remek Plundrich Károlyát emelném ki, akit furcsasága, esetlensége ellenére is szeretetre méltó hiteles embernek tud ábrázolni, elsősorban azzal, hogy lényének a Pálfiéval egyező gyermekded vonásait is felszínre hozza. Csákányi Eszter a Plundrich-típus női változatát jeleníti meg ugyanilyen hitelesen és emberien Tördes Sári, a kis egri óvónő groteszk figurájában. Egész kis karaktertanulmányt lehetne írni Pogány Judit gondosan kimunkált loncsos, sznob cselédlányáról. Tapodi Gabriella, aki a megbetegedett Kari Györgyit helyettesítette, furcsa, holdkóros nőt formált Maltinszky Manci alakjából. A portré egy kis remeklés. Bár amennyire néhány próba alapján megítélhettem, a figura megteremtésének érdeme valójában Kari Györgyié, de az igaz, hogy a helyettesítés tökéletesre sikerült. Bezerédy Zoltán Róna-Ilos groteszk eset-lenségét hangsúlyozta sok eredeti ötlettel. Csak azt nem tudta elhitetni, hogy Róna-Ilos jó festő, érzékeny művész lehet. Emlékezetes maradt még számunkra Dánffy Sándor fölényes háziura, Rajhona

Ádám nagyképű, öntelt színésze. Gőz István Bruga-, Serf Egyed Celestin- és Szűcs Ildikó Hárfás Giza-alakítását sem lenne méltányos említetlenül hagyni.

SZEKRÉNYESY JÚLIA

Drámai mosogató

Egy csepp méz Debrecenben

Sokszor elmondták, leírták már az egy-kori fiatal angol munkáslány, Shelagh Delaney népmesei hangulatú karriertörténetét. A fiatal lány egy szép nap elhatározta, hogy drámát ír, a mű megszületett, a friss tehetséget azonnal felkarolta Joan Littlewood, s ennek folyományaképpen az *Egy csepp méz* című színjátékot haladéktalanul bemutatták a Theatre Workshopban. A sikeres darab, a harcos angol naturalizmus újabb szép virága európai hírű lett. Ez önmagában nem csodálatos, nem kivételes, ennél sokkal érdekesebb, hogy a nehézkességgel oly gyakran vádolt magyar színházi élet is gyorsan felfedezte Delaney-t. Egy évvel a londoni bemutató után, 19 59-ben a budapesti Ódry Színpadon is játszották, bemutatását ugyanebben az időben a debreceni Csokonai Színház is tervezte. A parádés szereposztású előadás - Ruttkai Éva, Sulyok Mária, Tordy Géza, Gera Zoltán alakították a szerepeket --máig emlékezetes, az előadás visszhangja pedig kortörténeti szempontból mulat-ságosan tanulságos. A kritikusok kivont karddal óvták a hont a mű pesszimizmusától, individualista szemléletétől, kifogásolták a társadalmi kritika hiányát, azt, hogy a szerző nem hisz a világ megváltoztathatóságában, sötéten lát, nyomorábrázolása az ósdi naturalizmusra emlékeztet, nemcsak ábrázolja a tőkés társadalom mély erkölcsi válságát, ha-nem létével maga is képviseli ezt a válságot, minthogy annak terméke. Az elő-adás még szakmai vitát is provokált, ennek eredménye az előbbiekhez hason-ló. Utólag olvasva e dokumentumokat, az az érzésünk, Delaney-t akkoriban azért nem ölelte keblére a magyar kritika, mert darabja írásakor nem vette figyelembe a magyar kultúrpolitikai igényeket. Egyik bírálója a leghatározottabb mozdulattal lesöpri a művet a színpadról, mondván, nincs darab, csupán légüres térben lógó, ámbár jól mondható és jól játszható szerepek. A mű visszhangja tehát sajátos. Az az irányzat, melyet Delaney képviselt, otthon sem aratott egyértelmű kritikai sikert. A konzervatív bírálók némi utálattal és lenézéssel hol a mosogató-dramaturgia, hol pedig a konyharealizmus címkéjét akasztották rá.

Az 1959-es magyarországi bemutató után az *Egy csepp méz* mint színdarab legközelebb 1974-ben bukkan fel a kaposvári Csiky Gergely Színházban, a rendező Babarczy László, a főszereplő pedig Monori Lili. A kritikai, elemzői megközelítés ekkor már egészen más. A SZÍNHÁZ 1974. májusi számában Pályi András így értékeli a felújítás tényét: szerinte érdemes volt elővenni a darabot „még akkor is, ha mára megkopott az egykori szenzáció, s az a friss naturalizmus, ami az angol »dühösök« megjelenését általában jellemezte, már a tegnapé. Vajda László és Monori Lili felfedezték, hogy az *Egy csepp méz-t* az élteti, az teszi maivá, ami az abszurdokkal rokonítja, az, hogy e »neonaturalista« játéknak van egy (alig megírt, alig jelzett) szintje, ami nagyon *is* más, mint a naturalizmus, éppen nem az: azt az abszurd »életérzést« szólaltatják meg, mely máig érvé-nyeset közöl a korról, a társadalmi miliőről és benne az emberekről."

Nyolc évvel a kaposvári felújítás és huszonnégy évvel a londoni ősbemutató után most a debreceni Csokonai Színház vette elő a darabot. A műsorfüzet szerint a szándék egyidős a darabbal. Szendrő József még azon frissiben színre akarta vinni a művet, az akkori terv meghiúsult, *az Egy csepp méz* groteszk játék-ként most a Stúdiószínházban látható, Emőd György fiatal rendező munkája-ként. A kedélyek jócskán lecsitultak az elmúlt majd negyedszázados időszakban. Ma már sem szenzációt, sem botrányt, sem rejtélyes mögöttest nem látunk a játékban. Inkább valamely mértékletesen groteszk életképet, jó dialógusokat, jó szereplehetőségeket. Emőd György szemmel láthatóan arra törekszik, hogy sem-mit ne vigyen túlzásba. Se a nyomor-ábrázolást, se a kétségbeesést, se a naturalizmust, sem pedig az esetleges abszurd mozzanatokat. A megesett lány örök történetét látjuk, modernizált motívumok kíséretében. Ennek megfelelően a főhősnő nem ábrándosan szép, hanem érdekesen csúf, boldogtalansága is igazodik a korszellemhez. Valóban van benne valami penetránsan konyhaszagú.

Ebbe a konyhaszagba persze ezúttal is minden beleérezhető. Elsősorban -- és ezt a jelenlegi előadás jól sugallja - az a szerény életlehetőség, mely a szereplőknek adatott. A mű ezért tekinthető reménytelennek. *Az* Egy *csepp méz* című

Delaney: **Egy csepp** méz (debreceni **Csokonai Színház). Borbély** Sándor és Markovits Bori (Várday Magda felv.)

groteszk játékban a drámai világegyetemnek még csak az árnyékával sem találkozunk. A darab arról szól, milyen nyomorúságos dolog átlagembernek lenni, ráadásul még pénztelennek is, a sivárság luxusvillában mégsem olyan snassz, mint Anglia valamely koszos munkásnegyedében. Mert itt még a nyomor sem oly látványos, mint egykor. Az éhenhalás veszélye senkit sem fenyeget, az uralkodóosztályok gazságát sem kell pillanatonként tapasztalnunk. Ennek a játéknak a résztvevőit senki sem sanyargatja, a szerencsésebb helyzetűek már erre sem érdemesítik az alacsonyabb osztályok tagjait. Á környezet szegényes, a lelki nyomor szívet tépő, mégsem szegény emberekről szól a darab, hanem elesettekről. Ennek megfelelően hiányzik a korábbi naturalista művek vérlázító hangvétele, hiányoznak a hatásos kellékek. Mintha a drámaírás sokkal inkább elemében lett volna akkor, mi-kor a fizikai nyomort kellett ábrázolnia, mint amikor az élet egyéb minőségeinek silányságát óhajtja elénk tárni. Csúnyán élnek ezek az emberek, mindez szent borzalommal tölt el mindenkit, de alig tudunk mit kezdeni ezzel a helyzettel, melyet inkább jellemez a konfliktushiány, mint a tomboló ellentétek bősége. Az előadás első pillanatától egyértelmű, hogy ez a helyszín állandó, ez a lakás, ahol a mű játszódik, súlyosabb kötelmet jelent, mint a magánzárka, a szigorított fegyenctelep. Ezekről a figurákról legfeljebb gondoskodni lehet, de kiszabadítani, netán megváltani lehetetlen őket. Ezt az átlagboldogtalanságot az írónő nagyon találóan úgy ábrázolja, hogy oly figurákat teremt, akik éppen lecsúsznak az élet átlagsínéről. Középszerűségük, átlagos mivoltuk, tragikus szürkeségük pontosan ebben a deviáns helyzetben válik szembeszökővé, életük ekkor válik helyrehozhatatlanná. Mert lelkük olyan beállítottságú, hogy a legkisebb kihívásra sem képesek válaszolni. Konfliktuslevezető képességük a nullával egyenlő, és voltaképp ez az a társa-dalmi és lelki nyomorúság, melyről Delaney tudósít. Josie anyja, Helen lezüllött, mert szerencsétlenül ment férjhez, leánya szenved az anyai szeretet hiányától, a rideg külső és belső környezettől, kitörési kísérlete persze igen kisszerű, ezért eleve kudarcra ítéltetett. Beleveti magát az első arra vetődő férfi karjába, szeret, hisz, csalódik, majd pechére még teherbe is esik. Születendő gyermeke valószínűleg ugyanezt az utat járja majd be, a szomorú tehetetlenségnek ugyan-ebbe a mély vermébe fog zuhanni. Ebbe az esélytelen világba csöppen be Geoffrey, a homoszexuális fiú. Vannak pillanatok, amikor sejthető valamely magasabb rendű szeretet jelenléte a megesett és elhagyott Josie és Geoffrey között. Igen jellegzetes és határozott az írónő fogalmazása: e pillanatok csak méla sejtések, pontosan érezhető, a szereplők még erre a megoldáskísérletre is képtelenek.

Mindez természetesen valóban groteszk. Emőd György rendezése nagy-mértékben támaszkodik az írónő humorára. A hangulat így nem annyira komor, mint inkább tragikomikus. A szereplők nem annyira vad kétségbeesésben élnek, hanem valamilyen tompultságban, ennek olykor a nevettető harsányság sem mond ellent. Nem a reménytelenség állapotait látjuk, hanem a remény feladásának pillanatait. Amiből az is logikusan következik, hogy némely jelenet, né-mely figura inkább karikaturisztikus, mint vérlázítóan drámai. Vonatkozik ez elsősorban Helenre, az élnivágyó közép-korú és feslett erkölcsű anyára, akit Csáky Magda alakít eléggé rikítón. Egy szín-pompás és nevetséges szörnyet állítva elénk, az efféle társadalmi környezet ismert figuráját. A darab leghálásabb szerepe Josie. Ezt az alakot Markovits Bori formálja meg ügyesen, némi bensőséges humorral. Ez a lány esetlen, kedvesen békaszerű, nem a mély válságok embere, sajnálatra méltó, mint mindenki, akit baleset ér. Csernák János néhány hatásos mozdulattal ábrázolja Peter kevéssé kidolgozott alakját. Borbély Sándor Geoffreyként kissé idegenül mozog e közegben - csak annyit tudunk meg róla: ő az az ember, aki sehol nem találja a helyét. A fiú vázlatosan megírt párszavas szerepét Horányi László alakítja igen becsületesen.

S. Delaney: Egy csepp méz (debreceni Csokonai Színház Stúdiószínháza)

Fordította: Zilahy Judit és Ungvári Tamás. *Rendezte:* Emőd György f. h. *Zene:* Darvas Ferenc. *Díszlet:* Dóra Gábor. *Jel-mez:* Pilinyi Márta.

Szereplők: Markovits Bari, Csáky Magda, Csernák János, Borbély Sándor, Horányi László.